

UDK 347.736(497.5)

Prethodno priopćenje

Mr. sc. Domagoj Sajter

REGIONALNA INDICIRANOST STEČAJEVA U REPUBLICI HRVATSKOJ¹

U Hrvatskoj su kvantitativni podaci o stečajevima vrlo oskudni, te su stoga i statistička ispitivanja stečajeva iznimno rijetka. Pokušaj suočenja s ovim problemom rezultirao je izradom ankete koja je odata slana trgovačkim sudovima u Hrvatskoj, a na osnovi koje se dobio uvid u regionalnu strukturu brojnosti stečajeva u Hrvatskoj. Također, nakon specifičnog upita dobiven je izvod iz baze podataka sudskog registra trgovačkih sudova u Republici Hrvatskoj, te je pribavljena i agregatna statistika stečajeva u Hrvatskoj.

Rezultati ankete pokazali su kako se više od polovice (i do 74%) stečajeva u Hrvatskoj otvara u regiji Zagreb, odnosno pri Trgovačkom sudu u Zagrebu. Također, u regionalnim centrima (Osijek, Rijeka, Split, Zagreb) postoji trend smanjenja broja otvorenih stečajeva, te trend ujednačavanja broja otvorenih i broja zaključenih stečajeva.

Pretpostavljeno je kako je broj stečajeva u određenoj regiji inverzno povezan uz pokazatelje razvijenosti gospodarstva te regije (odnosno kako se više stečajeva otvara u slabije razvijenim regijama, i obratno). Nakon odustanka

* asistent Ekonomski fakultet u Osijeku
Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

¹ Rad je rezultat znanstvenih istraživanja na projektu „Strategije zaokreta i upravljanje kriznim situacijama u trgovačkim društvima“ (šifra 0010010) financiranom od Ministarstva znanosti, obrazovanja

od višestruke regresije, i to zbog izrazitih statističkih problema koji se nisu dali zaobići, provedena je nešto jednostavnija statistička analiza. Formirana je matrica korelacija između broja otvorenih i zaključenih stečajeva, te pokazatelja razvijenosti (BDP po stanovniku; bruto dodana vrijednost – BDV po stanovniku; stopa nezaposlenosti; koeficijent efikasnosti stvaranja vrijednosti – VAICTM; te prosječna plaća). Suprotno očekivanome, matrica korelacija pokazala je kako se prosječno više stečajeva otvara u razvijenijim regijama, odnosno kako postoji pozitivna korelacija između broja otvorenih stečajeva i pokazatelja razvijenosti.

Ključne riječi: stečaj, regije, županije, statistika, trgovački sud, razvijenost

1. Uvod

Cilj ovog rada je prikupljanje agregatne i regionalne statistike stečajeva u Hrvatskoj, odnosno podataka koji su prethodno bili potpuno nepoznati i neobjavljivani, te metodom statističke korelacije povezati brojnost stečajeva u određenoj regiji s pokazateljima razvijenosti te regije. Područja koje pokrivaju određene regije ovdje su determinirana područjem jurisdikcije trgovačkih sudova.

Naime, dok su prilično česte analize stečajeva na međunarodnoj razini u kojima se komparira relativan broj stečajeva u pojedinim državama (npr. Creditreform² i Eurostat-ova izvješća³), rjeđe se

² Grupa autora: Insolvencies in Europe, Creditreform Economic Research Unit 2004/2005, http://www.creditreform.ro/files/engleza/Insolvencies_in_Europe_2004_2005.pdf

³ Grupa autora: Business demography in Europe, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg, 2004, <http://www.cds-destatis.de/en/publications/detail.php?th=4&k=1&dok=68>

izrađuju intranacionalne analize koje bi nastojale dati uvid u broj stečajeva specificiran po regijama jedne države, te ih pokušale korelirati uz pokazatelje razvijenosti tih regija. Hrvatska nije iznimka, te ni ovdje prethodno nisu rađena slična istraživanja. U tom smislu mogu se postaviti sljedeća pitanja: postoji li regionalna uvjetovanost stečajeva u Hrvatskoj, (odnosno pokreću li se stečajevi podjednako brojno u svim hrvatskim regijama), koje su ekonomske determinante brojnosti otvaranja stečajeva, te postoje li kakvi trendovi u regionalnoj, odnosno agregatnoj statistici stečajeva u Hrvatskoj.

Pretpostavljeno je kako je broj stečajeva u određenoj regiji inverzno povezan uz pokazatelje razvijenosti gospodarstva te regije (odnosno kako se više stečajeva otvara u slabije razvijenim regijama, i obratno).

2. Informacijski izvori

Izvori informacija o trgovačkim društvima u stečaju u Hrvatskoj vrlo su oskudni. U inozemstvu postoje specijalizirane kompanije čija je djelatnost prikupljanje financijskih izvješća (npr. Edgar⁴, S&P COMPUSTAT⁵), te se u inozemnim istraživanjima upravo baze podataka ovih kompanija koriste kao osnova statističkih i ekonometrijskih analiza. Nešto slično ovome u Hrvatskoj nalazimo kod Financijske agencije, no ni ondje podaci nažalost nisu jednostavno dostupni. Sudski registar trgovačkih društava u stečaju koji se nalazi na Internetu⁶ pruža vrlo rudimentarne informacije, a direktni skupni upiti nisu mogući (mogu se pregledavati samo pojedinačni slučajevi). Posljedica ovoga jest da u Hrvatskoj nema mnogo istraživanja stečajeva koja su izvedena na temeljima ekonomskih znanosti, dok ih na pravnim osnovama ima tek nešto više. Intranacionalna istraživanja stečajeva iznimno su rijetka, a dekonstrukcija nacionalne, agregatne statistike stečajeva na regionalnu te komparacija s pokazateljima razvijenosti u postojećoj se literaturi može naći prilično teško.

Kako bi se prikupili podaci, pristupilo se samom izvoru informacija – poslan je upit administratorima baze podataka sudskog registra trgovač-

kih društava o kvartalnoj i godišnjoj dinamici stečajeva u Hrvatskoj. Uz ovo, poslana je anketa svim trgovačkim sudovima kojih u Hrvatskoj trenutno ima 13, a koji (budući da su direktno nadležni za procese stečajeva) vode evidenciju o stečajevima. No, nažalost, na trgovačkim sudovima informacije nisu sistematizirane, a o standardizaciji može se govoriti samo uvjetno. Naime, postoje registri (odnosno upisnici) stečajnih pisarnica koji su ručno ažurirani, a nepostojanje informatičkih sustava čini podatke nepreglednima i vodi do nekonzistentnih kategorija podataka, te ih čini inkomparabilnima. Primjerice, kategorija ‘zaključeni stečaj’ u praksi ne predstavlja isto u svim stečajnim pisarnicama Hrvatske, te se informacija o broju zaključenih stečajeva na pojedinim sudovima pribavila tek nakon naknadnih upita i filtriranja informacija. Upravo ovo je razlog što se u konačnici agregatni podaci o broju stečajeva u Hrvatskoj dobiveni zbrajanjem pojedinačnih izvješća hrvatskih trgovačkih sudova ne podudaraju s istim podacima dobivenim od centralnog sudskog registra trgovačkih društava u stečaju.

Podaci o pokazateljima razvijenosti koji bi mogli utjecati na brojnost stečajeva u pojedinoj hrvatskoj regiji bili su, s druge strane, jednostavnije dostupni i pribavljeni su od Državnog zavoda za statistiku i Centra za intelektualni kapital. Izbor ovih pokazatelja uvjetovan je strukturiranjem podataka. Naime, dok su agregatni gospodarski indikatori koji se mogu prikupiti na državnoj razini relativno brojni, izvori strukturirani na razini županija prilično su siromašni. Tako je posljednja godina za koju su objavljeni podaci o BDP-u razvrstanom po županijama bila 2003., te se stoga matrica korelacija formirala nad podacima iz navedene godine. Budući da su sredinom 2002. godine na stečajevima započeli raditi novi trgovački sudovi u Sisku, Šibeniku i Zadru, te ovi sudovi preuzimaju područja nad kojim su prethodno nadležni bili sudovi u Zagrebu i Splitu, ta se analiza nije mogla provesti i u prethodnim godinama jer se jurisdikcije sudova ne podudaraju, i samim tim bi regije (onako kako su ovdje definirane) izmijenile svoje granice.

Nazivi regija i nadležnosti trgovačkih sudova prikazani su tablicom 1. Nazive regija ne treba strogo uzeti, jer su odabrani u svrhu što jednostavnijeg označavanja.

⁴ <http://www.sec.gov/edgar.shtml>

⁵ <http://www.compustat.com/>

⁶ <https://sudreg.pravosudje.hr>

Tablica 1. Definiranje regija prema trgovačkim sudovima i njihovim jurisdikcijama iz 2003. godine

NAZIV REGIJE	TRGOVAČKI SUD	PODRUČJE
SLAVONIJA	OSIJEK	Osječko-baranjske i Vukovarsko-srijemske županije
POSAVINA	SL. BROD	Brodsko-posavske i Požeško-slavonske županije
PODRAVINA	BJELOVAR	Bjelovarsko-bilogorske, Koprivničko-križevačke i Virovitičko-podravske žup.
VARAŽDIN	VARAŽDIN	Međimurske i Varaždinske županije
SISAK	SISAK*	Sisačko-moslavačke županije
ZAGREB	ZAGREB	Zagrebačke i Krapinsko-zagorske županije te grada Zagreba
LIKA	KARLOVAC	Karlovačke i Ličko-senjske županije
RIJEKA	RIJEKA	Primorsko-goranske i Istarske županije
DUBROVNIK	DUBROVNIK**	Dubrovačko-neretvanske županije
ŠIBENIK	ŠIBENIK***	Šibensko-kninske županije
ZADAR	ZADAR****	Zadarske županije
SPLIT	SPLIT	Splitsko-dalmatinske županije

* započeo s radom u studenom 2002. god., prethodno nadležan sud u Zagrebu

** započeo s radom u veljači 2003. god., prethodno nadležan sud u Splitu

*** započeo s radom u srpnju 2002. god., prethodno nadležan sud u Splitu

**** započeo s radom u kolovozu 2002. god., prethodno nadležan sud u Splitu

U Hrvatskoj je, kako je vidljivo u tablici 1, godine 2003. djelovalo 12 trgovačkih sudova⁷, a budući da su podaci dobiveni iz sudskih arhiva kumulativni za područje njihove nadležnosti, Republika Hrvatska podijeljena je na 12 regija sukladno jurisdikciji trgovačkih sudova. Naime, budući da je primjerice Trgovački sud u Osijeku nadležan za područje Osječko-baranjske i Vukovarsko-srijemske županije, podaci o broju otvorenih i zaključenih stečajeva pribavljeni iz osječke stečajne pisarnice odnose se na obje županije u nadležnosti suda, i ne mogu se odijeliti za svaku županiju zasebno. Ovo se odnosi i na ostale hrvatske trgovačke sudove koji su nadležni za područje više županija. Stoga se analiza nije provela na razini županija, već na razini regija sukladno nadležnostima trgovačkih sudova.

Premda je Trgovački sud u Dubrovniku formalno počeo raditi na stečajevima u veljači 2003. godine, podaci se s ovog suda mogu aproksimirati kao cjelogodišnji te je uključen u analizu kao posebna regija. Za regije koje pokrivaju područje više županija uzeta je aritmetička sredina pokazatelja, odnosno ponderirani prosjek izračunat sukladno podacima za županije koje te regije tvore.

3. Statistika stečajeva u Hrvatskoj

Rezultati ankete hrvatskih trgovačkih sudova nalaze se u tablici 2 i 3. Podaci o broju zaključenih stečajeva obuhvaćaju stečajeve koji su zaključeni u tekućoj godini, a koji su otvoreni ili u tekućoj ili u prethodnim godinama, te također obuhvaćaju stečajeve koji su istodobno otvoreni i zaključeni. Kategorija zaključenih stečajeva sadrži, dakle, informaciju prvenstveno o efikasnosti pojedinog suda, dok kategorija otvorenih stečajeva opisuje koliko trgovačkih društava pada u stečaj u određenoj regiji, te će posljednja kategorija biti pomnije analizirana.

Podatke sadržane u tablici 2. lakše je interpretirati predstavimo li ih grafikonom, te je broj otvorenih stečajeva vizualiziran grafikonom 1. Budući da regija Zagreb ima statistiku stečajeva u sasvim drugom razredu veličina negoli ostale regije, te na zajedničkom grafikonu potpuno odudara od ostalih regija, podaci sa zagrebačkog trgovačkog suda izdvojeni su i prikazani zasebnim grafikonom (grafikon 2).

⁷ Početkom 2006. godine otvoren je trgovački sud u Pazinu, te ih trenutno ima 13.

Tablica 2. Statistika stečajeva u Hrvatskoj⁸

REGIJA	2000.		2001.		2002.		2003.		2004.		2005.	
	OTV.	ZAK.	OTV.	ZAK.	OTV.	ZAK.	OTV.	ZAK.	OTV.	ZAK.	OTV.	ZAK.
SLAVONIJA	78	88	63	142	49	190	28	385	20	196	18	126
POSAVINA	10	8	19	22	62	37	41	33	45	48	73	60
PODRAVINA	15	17	13	15	11	23	23	55	28	97	12	28
VARAŽDIN	24	6	29	40	15	28	14	39	31	147	25	170
SISAK	/	/	/	/	39	/	36	28	13	34	8	13
ZAGREB	536	17	501	131	1114	200	630	149	277	173	297	156
LIKA	27	6	26	23	6	19	4	21	11	18	8	20
RIJEKA	77	36	35	26	53	42	60	34	38	26	25	19
DUBROVNIK	/	/	/	/	/	/	18	18	23	25	26	26
ŠIBENIK	/	/	/	/	8	4	38	41	33	40	26	29
ZADAR	/	/	/	/	40	0	25	5	60	49	9	27
SPLIT	N	N	46	1405	92	177	70	283	45	162	25	106
UKUPNO	N	N	732	1804	1489	720	987	1091	624	1015	552	780

OTV. = OTVORENI STEČAJEVI
ZAK. = ZAKLJUČENI STEČAJEVI
N = PODACI NEDOSTUPNI / = TRGOVAČKI SUD NIJE BIO U FUNKCIJI

Kako je Zagreb zaista u zasebnom razredu veličina po broju stečajeva, jasno je i promatranjem tablice 3, koja je izvedena iz tablice 2, a u kojoj se

nalaze postotni udjeli regionalnih centara u agregatnoj statistici stečajeva u Hrvatskoj.

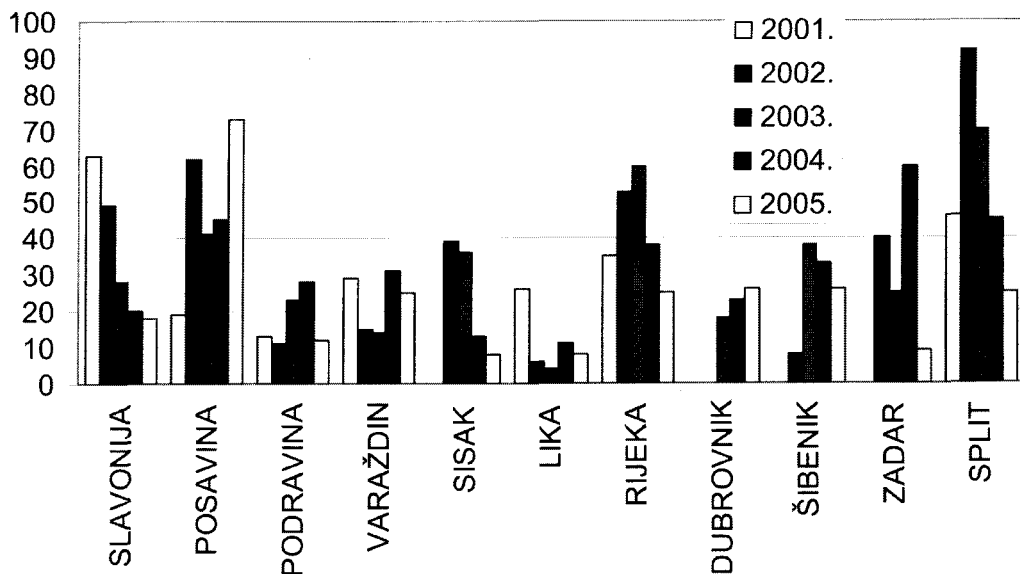
Ista je pojava prikazana grafikonom 3, koji je izveden iz tablice 3.

Tablica 3. Udjeli regionalnih centara u ukupnom broju stečajeva

REGIJA	2002.		2003.		2004.		2005.	
	OTV.	ZAK.	OTV.	ZAK.	OTV.	ZAK.	OTV.	ZAK.
SLAVONIJA	3,29%	26,39%	2,84%	35,29%	3,21%	19,31%	3,26%	16,15%
ZAGREB	74,82%	27,78%	63,83%	13,66%	44,39%	17,04%	53,80%	20,00%
RIJEKA	3,56%	5,83%	6,08%	3,12%	6,09%	2,56%	4,53%	2,44%
SPLIT	6,18%	24,58%	7,09%	25,94%	7,21%	15,96%	4,53%	13,59%
OSTALI	12,16%	15,42%	20,16%	22,00%	39,10%	45,12%	33,88%	47,82%
UKUPNO	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

⁸ Izvor: Anketa trgovačkih sudova

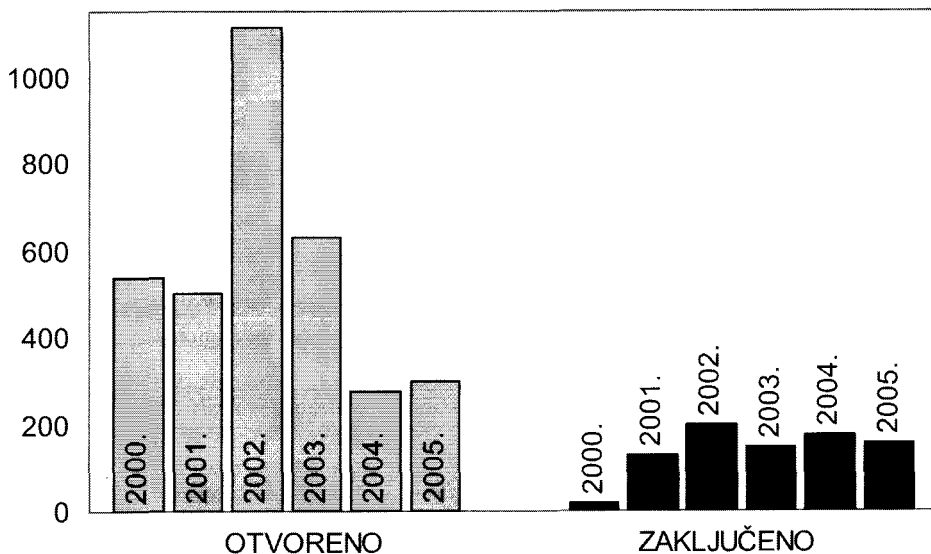
Grafikon 1. Broj otvorenih stečajeva u Hrvatskoj, distribucija po regijama (osim Zagreba) od 2001. do 2005. godine⁹

Grafikoni 1 i 2 jasno vizualiziraju kako broj otvorenih stečajeva u četiri najveće hrvatske regije (Zagreb, Split, Rijeka – koja obuhvaća i Istru, te Slavonija) opada. Izrazito suprotan trend kod

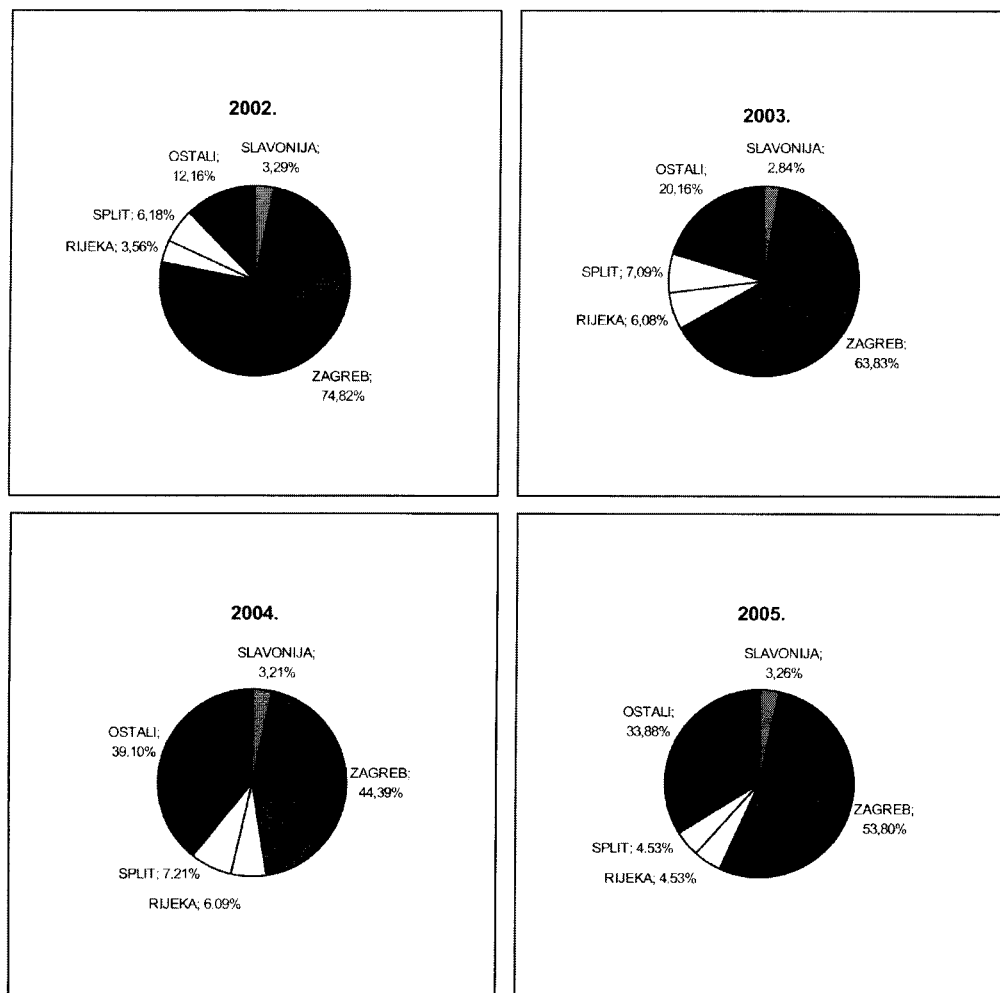
otvaranja stečajeva pronalazimo jedino u regiji Posavina, koja obuhvaća područja Brodsko-posavske i Požeško-slavonske županije.

Grafikon 2. Statistika stečajeva u regiji Zagreb od 2001. do 2005. godine¹⁰

⁹ Izvor: Anкета trgovačkih sudova

¹⁰ Izvor: Anкета trgovačkih sudova

Grafikon 3. Udjeli regionalnih centara u ukupnom broju stečajeva

Kako vidimo, broj zaključenih stečajeva osobito je opao od 2003. do 2005. u regiji Slavonija (područje jurisdikcije Trgovačkog suda u Osijeku), te u regiji Split, dok je u istom razdoblju porastao u regiji Varaždin.

U razdoblju od 2001. do 2005. godine, regija Zagreb imala je daleko najveći udio u ukupnom broju otvorenih stečajeva, i to 67% u 2001. god., čak 74% u 2002. god., 64% u 2003. god., zatim 45% u 2004. god., te konačno 53% u 2005. godini. Drugim riječima, premda ovaj udio opada, još uvijek se više od polovice stečajeva u Hrvatskoj otvara pri Trgovačkom sudu u Zagrebu. Može se zaključiti

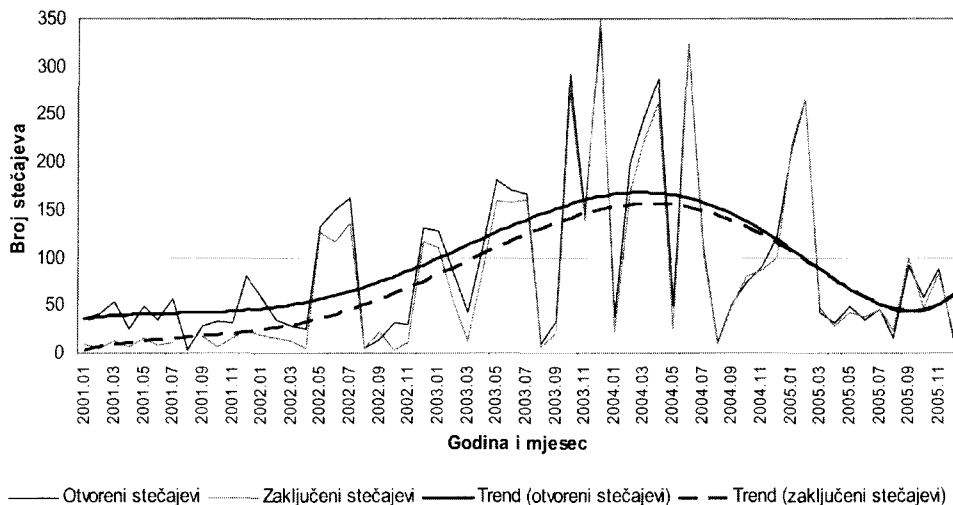
kako Trgovački sud u Zagrebu ima nadležnost nad regijom koja u svakom pogledu čini regiju *per se*, i koju je doista teško statistički komparirati s bilo kojom drugom hrvatskom regijom.

Promotrimo li agregatne podatke dobivene iz Sudskog registra trgovačkih društava, možemo uočiti iste trendove, premda se ukupna statistika stečajeva ne podudara. Grafikon 4. prikazuje mjesečno kretanje broja otvorenih i zaključenih stečajeva u Republici Hrvatskoj od siječnja 2001. do prosinca 2005. godine, te njihove trendove. Uočava se kako se trendovi od početka promatranog razdoblja (kada je broj otvorenih stečajeva bio iznad broja

zaključenih stečajeva) krajem promatranog razdoblja počinju podudarati, odnosno broj otvorenih i zaključenih stečajeva krajem 2005. god. gotovo je jednak. Osim toga, nakon porasta broja stečajeva od zadnjeg tromjesečja 2002. godine, te izrazitog rasta u 2003. godini koji je vrhunac dosegno krajem 2003. i početkom 2004. godine, na grafikonu 4. može se promotriti i trend pada brojnosti stečajeva trgovačkih društava od kraja 2004. godine.

Osim mjesečne dinamike otvaranja stečajeva prikazane grafikonom 4, baza podataka sudskog registra bila je izvor za agregatnu, ukupnu statistiku stečajeva u Hrvatskoj, i to od 1999. (kad je baza ustrojena) do 2005. godine, te je prikazana tablicom 4. Promotrimo li udio stečajeva u ukupnom broju trgovačkih društava, možemo uočiti udvostručenje broja stečajeva od 2002. do 2003., nakon čega slijedi tendencija opadanja relativnog broja stečajeva.

Grafikon 4. Mjesečna dinamika otvaranja i zaključivanja stečajeva u Hrvatskoj od siječnja 2001. do prosinca 2005. godine¹¹

Tablica 4. Agregatna statistika stečajeva u Hrvatskoj od 1999. do 2005. godine¹²

Godina	Otvoreni stečajevi	Zaključeni stečajevi	Otvorenih stečajeva na 10.000 trg. društava	Zaključenih stečajeva na 10.000 trg. društava
*1999.	186	34	22,4	4,1
*2000.	435	56	48,7	6,3
2001.	474	131	49,4	13,6
2002.	800	586	82,1	60,1
2003.	1700	1528	166,8	149,9
2004.	1597	1450	149,4	135,7
2005.	953	958	84,0	84,4

*NAPOMENA: do svibnja 2000. broj subjekata u stečaju nije realan jer se odnosi samo na subjekte koji su bili usuglašeni sa Zakonom o trgovačkim društvima

¹¹ Izvor: Sudski registar trgovačkih sudova u Republici Hrvatskoj, <https://sudreg.pravosuđe.hr/>

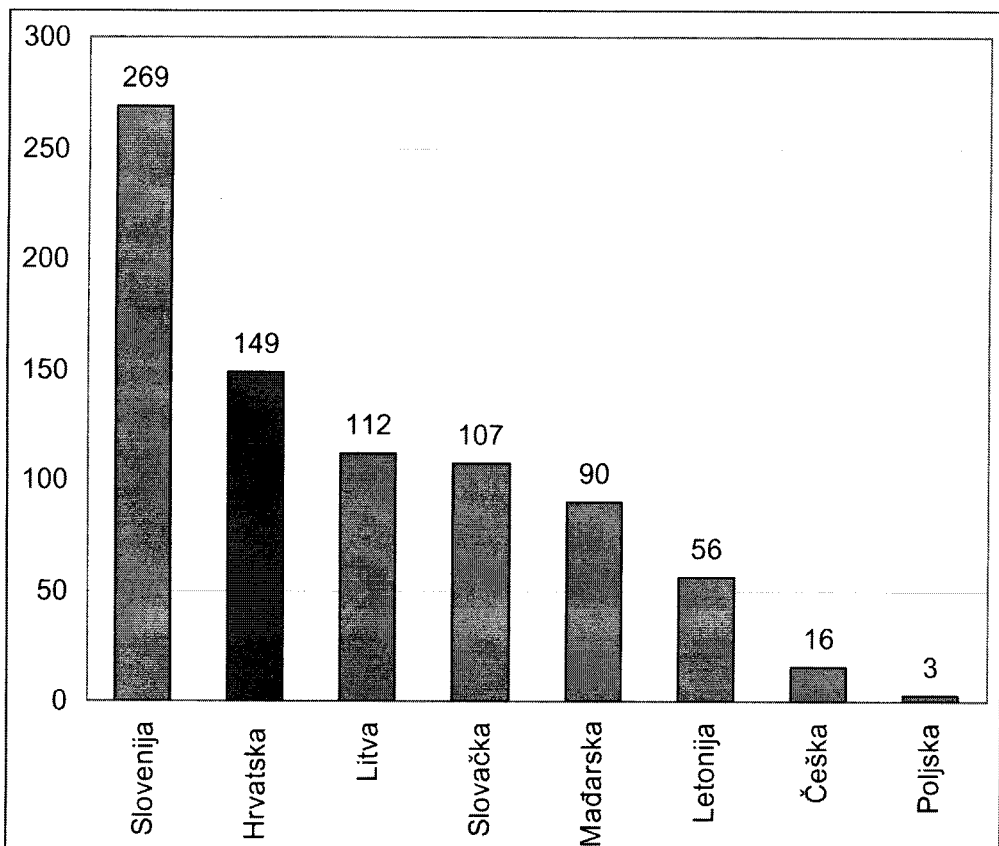
¹² Izvor: Sudski registar trgovačkih sudova u Republici Hrvatskoj, <https://sudreg.pravosuđe.hr/>

Usporedimo li relativan broj stečajeva iz tablice 4. s istim pokazateljem za pojedine zemlje koje su pristupile Europskoj Uniji pri njezinu posljednjem proširenju, možemo uočiti kako se Hrvatska na ovoj rang ljestvici nalazi na drugom mjestu, iza Slovenije (grafikon 5). No, ovo je ljestvica prema podacima za 2004. godinu, jer noviji podaci za nove članice EU nisu objavljeni, a u 2005. u Hrvatskoj se relativan broj stečajeva (kako je vidljivo u tablici 4) gotovo prepolovio. Stoga situacija ipak nije dramatična, kako se na prvi pogled može činiti.

4. Povezanost brojnosti stečajeva s regionalnom razvijenošću

Postavljena je hipoteza kako je broj stečajeva u određenoj regiji negativno koreliran s pokazateljima razvijenosti te regije. Drugim riječima, pretpostavljeno je kako se u prosjeku više stečajeva otvara u manje razvijenim regijama, odnosno kako se (uz ostale uvjete nepromijenjene) manje stečajeva otvara u razvijenijim regijama. Pri odabiru pokazatelja razvijenosti postavljeno je pitanje: koji bi ekonomski faktori mogli utjecati na brojnost

Grafikon 5. Udio stečajeva na 10.000 poduzeća u pojedinim novim članicama EU i Hrvatskoj 2004. godine¹³

¹³ Izvor: Sudski registar trgovačkih društava u Republici Hrvatskoj, i Grupa autora: *Insolvencies in Europe*, Creditreform Economic Research Unit 2004/2005, http://www.creditreform.ro/files/engleza/Insolvencies_in_Europe_2004_2005.pdf

NAPOMENA: Za Estoniju podaci nisu objavljeni.

stečajeva u pojedinoj regiji? Pri izboru je ključnu ulogu predstavljala činjenica mogu li se ti faktori izraziti na razini županija.

Odabrani su sljedeći pokazatelji razvijenosti:

1. BDP po stanovniku u kunama, kao mjera razvijenosti određene regije koja uzima u obzir i broj stanovnika u određenoj regiji. Budući da pojedini trgovački sudovi pokrivaju područje više županija koje često imaju izrazito različite pokazatelje, pri izračunu prosjeka ova je varijabla ponderirana brojem stanovnika¹⁴.

2. Bruto dodana vrijednost – BDV – po stanovniku u kunama, prosjek ponderiran s brojem stanovnika, što predstavlja vrijednost proizvodnje koja je umanjena za vrijednost intermedijarne potrošnje, po stanovniku. BDV mjeri doprinos što ga BDP-u daje svaki pojedini proizvođač, vrsta djelatnosti ili sektor. U statističkim standardima račun proizvodnje mjeri doprinos što ga BDP-u daju samo industrijski proizvođači, industrijske vrste djelatnosti i industrijski dio sektora nefinancijskih poduzeća.

3. Stopa nezaposlenosti, kao broj nezaposlenih osoba na 100 zaposlenih, prosjek ponderiran s brojem nezaposlenih. Prikazuje odnos broja nezaposlenih i zaposlenih te na ovaj način opisuje razinu razvijenosti određene regije.

4. Koeficijent efikasnosti stvaranja vrijednosti (VAICTM), kao mjera efikasnosti intelektualnog kapitala koja pokazuje koliko se na jednu uloženu novčanu jedinicu u zaposlene stvara dodatne vrijednosti (po regijama). Može se pretpostaviti kako se u regijama gdje je veća efikasnost intelektualnog kapitala događa manje stečajeva. Izračunava se po izrazu: $VAIC = VA / HC + SC / VA + VA / CE$; gdje je VA (dodana vrijednost) = operativna dobit + izdvajanja za zaposlene + amortizacija; HC (ljudski kapital) = izdvajanja za zaposlene (plaće, edukacija,...); SC (strukturni kapital) = organizacija tvrtke, licence, patenti, ISO 9000; CE (*capital employed*) = sva korištena materijalna sredstva te svi oblici financijskih sredstava.

5. Prosječna mjesečna isplaćena neto plaća u kunama, prosjek ponderiran s ukupnim brojem zaposlenih.

Navedeni pokazatelji prema regijama, za 2003. god., prikazani su tablicom 5. Regije su definirane sukladno tablici 1.

Tablica 5. Regionalni pokazatelji razvijenosti za 2003. godinu¹⁵

POKAZATELJ RAZVIJENOSTI	REGIJA						
	SLAVONIJA	POSAVINA	PODRAVINA	VARAŽDIN	SISAK	ZAGREB	
1. BDP PO STANOVNIKU, KN*	30.595,13	27.838,94	36.810,52	39.633,23	34.409,00	62.748,86	
2. BDV PO STANOVNIKU, KN*	24.682,21	22.516,98	29.539,28	32.026,87	27.581,10	51.100,43	
3. STOPA NEZAPOSLENOSTI*	50,67	46,80	43,50	22,08	49,36	16,63	
4. VAIC TM	2,18	2,01	2,08	2,33	1,66	2,55	
5. PROSJEČNA PLAĆA*	3.568,22	3.537,21	3.554,48	3.300,59	3.757,00	4.339,25	
	LIKA	RIJEKA	DUBROVNIK	ŠIBENIK	ZADAR	SPLIT	
1. BDP PO STANOVNIKU, KN*	37.884,82	56.263,48	39.516,00	31.127,00	35.802,00	33.628,00	
2. BDV PO STANOVNIKU, KN*	30.292,50	45.856,53	32.301,84	25.381,98	29.667,65	27.669,83	
3. STOPA NEZAPOSLENOSTI*	41,97	15,27	28,98	52,55	37,61	37,88	
4. VAIC TM	2,67	2,43	2,08	1,69	2,30	2,21	
5. PROSJEČNA PLAĆA*	3.799,11	3.989,25	3.789,00	3.761,00	3.960,00	3.830,00	
* = PONDERIRANI PROSJEK							

¹⁴ Primjerice, prosječni BDP po stanovniku za regiju Zagreb, koja pokriva područje Zagrebačke i Krapinsko-zagorske županije te grada Zagreba, izračunom obične aritmetičke sredine iznosio bi $(33165 + 32427 + 80069) / 3 = 48.553$ kn. No, ova mjera ne uzima u obzir činjenicu kako grad Zagreb ima više nego dvostruko veći BDP po stanovniku od Krapinsko-zagorske i Zagrebačke županije, te mnogostruko puta više stanovnika. Ponderirani prosjek za regiju Zagreb iznosi 62.749 kn i realniji je pokazatelj centralne tendencije.

¹⁵ Izvori: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, statističko izvješće 1276/2005, <http://www.dzs.hr>; Godišnjak Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Zagreb, 2004; Centar za intelektualni kapital- <http://www.cik-hr.com>

Nakon odustanka od višestruke regresije, i to zbog izrazitih statističkih problema koji se nisu dali zaobići (malen uzorak, multikoreliranost varijabli, nepostojanje normalne distribucije varijabli zbog ekstremnih vrijednosti u zagrebačkoj regiji), odlučeno je kako će se izvesti nešto jednostavnija statistička analiza. Formirana je matrica korelacija uz pripadajuće p-razine statističke signifikantnosti¹⁶.

Kako je posljednja godina za koju su prethodni podaci (BDP i BDV – po županijama) bili objavljeni bila 2003., a u prethodnim godinama određeni trgovački sudovi još nisu bili ustrojani (pogledati tablicu 1), regionalna komparacija razvijenosti i brojnosti stečajeva je statička, za 2003. godinu. U tablici 6 istaknute su korelacije broja otvorenih stečajeva s pokazateljima razvijenosti, statistički signifikantne na razini 99% ($p \leq 0,01$).

Promatrajući tablicu 6 može se zaključiti sljedeće:

- Broj zaključenih stečajeva nije značajnije vezan niti uz jedan pokazatelj razvijenosti,

čime se potvrđuje prethodno iznesena pretpostavka kako je ova kategorija primarno indikator efikasnosti pravosuđa, te ne nosi bitne informacije u svezi ekonomske realnosti stečajeva u Hrvatskoj.

- Pokazatelji BDP i BDV po stanovniku visoko su korelirani, te su u ovoj analizi redundantni jer oba opisuju gotovo istu pojavu i prikazuju gotovo jednake koeficijente. Stoga se možemo usredotočiti samo na BDP, kao češći i rasprostranjeniji indikator razvijenosti.
- Uz nisku razinu statističke signifikantnosti ($p = 0,105$), broj otvorenih stečajeva negativno je koreliran samo uz stopu nezaposlenosti, i to relativno slabo ($-0,49 < |0,5|$).
- Suprotno postavljenoj hipotezi, broj otvorenih stečajeva pozitivno je koreliran uz pokazatelje razvijenosti (i to uz prilično visoke koeficijente korelacije).

Tablica 6. Matrica korelacija statistike stečajeva i pokazatelja razvijenosti za 2003. g.

KORELACIJE I PRIPADAJUĆE RAZINE SIGNIFIKANTNOSTI							
Istaknuti koeficijenti su statistički signifikantni							
	OTVORENI STEČAJEVI	ZAKLJUČENI STEČAJEVI	BDV PO ST., KN	BDP PO ST., KN	VAIC TM	STOPA NEZAPOSLENOSTI	PROSJ. PLAĆA
OTVORENI STEČAJEVI	1 p=---	0,1861 p=,562	0,7327 p=,007	0,7313 p=,007	0,3554 p=,257	-0,4905 p=,105	0,7072 p=,010
ZAKLJUČENI STEČAJEVI	0,1861 p=,562	1 p=---	-0,099 p=,760	-0,1025 p=,751	0,0972 p=,764	0,1618 p=,615	-0,0003 p=,999
BDV PO ST., KN	0,7327 p=,007	-0,099 p=,760	1 p=---	0,9993 p=,000	0,5811 p=,048	-0,8693 p=,000	0,7037 p=,011
BDP PO ST., KN	0,7313 p=,007	-0,1025 p=,751	0,9993 p=,000	1 p=---	0,5824 p=,047	-0,8633 p=,000	0,6909 p=,013
VAIC TM	0,3554 p=,257	0,0972 p=,764	0,5811 p=,048	0,5824 p=,047	1 p=---	-0,6323 p=,027	0,343 p=,275
STOPA NEZAPOSLENOSTI	-0,4905 p=,105	0,1618 p=,615	-0,8693 p=,000	-0,8633 p=,000	-0,6323 p=,027	1 p=---	-0,4132 p=,182
PROSJ. PLAĆA	0,7072 p=,010	-0,0003 p=,999	0,7037 p=,011	0,6909 p=,013	0,343 p=,275	-0,4132 p=,182	1 p=---

¹⁶ Pri analizi je korišten računalni software STATISTICA
7 tvrtke StatSoft Inc.

Dakle, možemo uočiti kako je u Hrvatskoj regionalna brojnost otvorenih stečajeva najvećim dijelom determinirana bruto društvenim proizvodom mjerenim po broju stanovnika, i visinom prosječne plaće.

Interesantno je kako je BDP po stanovniku pozitivno koreliran s brojem otvorenih stečajeva, što je ishod koji nije bio očekivan. Uz njega, i visina prosječne mjesečne neto plaće, kao zasebni pokazatelj razvijenosti, pokazuje istu tendenciju. Samo stopa nezaposlenosti prikazuje negativan koeficijent korelacije, no uz nisku statističku značajnost. Stoga je potrebno izmijeniti početnu hipotezu i zaključiti kako u Hrvatskoj postoji pozitivna sveza broja otvorenih stečajeva i razvijenosti, odnosno kako se u prosjeku više stečajeva otvara u razvijenijim regijama (gdje su mjerila razvijenosti BDP po stanovniku i visina prosječne plaće), i obratno, kako se prosječno manje stečajeva otvara u slabije razvijenim hrvatskim regijama.

5. Zaključak

Premda su u Hrvatskoj izvori informacija nesistemizirani, oskudni, i teško dostupni, uspjelo se prikupiti temeljni uzorak podataka o brojnosti stečajeva u Hrvatskoj, na regionalnoj, kao i na ukupnoj razini.

Literatura

1. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, statističko izvješće 1276, Zagreb, 2005. <http://www.dzs.hr>

2. Godišnjak Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Zagreb, 2004.

3. Grupa autora: Business demography in Europe, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg, 2004, <http://www.eds-destatis.de/en/publications/detail.php?th=4&k=1&dok=68>

4. Grupa autora: Business in Europe - Statistical pocketbook, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg, 2003, http://europa.eu.int/comm/enterprise/library/lib-information_society/libr-info_society.html

5. Grupa autora: *Insolvencies in Europe*, Creditreform Economic Research Unit 2004/2005,

Početni je model višestruke regresije pokazao svu raslojenost, neravnomjernu razvijenost i centraliziranost hrvatskoga gospodarstva, u kojem jedna regija prema svim pokazateljima izrazito odudara od ostalih, što je uzrokovalo specifične statističke probleme. No, i nakon odustanka od višestruke regresije, te provođenja nešto jednostavnijeg istraživanja može se doći do korisnih informacija o tendencijama kretanja broja stečajeva u Hrvatskoj.

U razdoblju do 2003. godine može se pratiti rast broja otvorenih stečajeva u Hrvatskoj, nakon čega dolazi do pada brojnosti otvaranja stečajeva. Najveći udio u ukupnom broju otvorenih stečajeva u Hrvatskoj, čak i do 74%, ima regija Zagreb, odnosno područje nad kojom jurisdikciju ima Trgovački sud u Zagrebu.

Što se tiče povezanosti broja otvorenih stečajeva s pokazateljima razvijenosti, suprotno početnoj hipotezi matrica korelacija pokazala je pozitivnu vezu između prethodnih dviju pojava, te se može zaključiti kako se u prosjeku više stečajeva otvara u razvijenijim hrvatskim regijama, odnosno kako se manje stečajeva događa u slabije razvijenim regijama. Pri tom razvijenost mjerimo bruto društvenim proizvodom po stanovniku, te visinom prosječne plaće.

http://www.creditreform.ro/files/engleza/Insolvencies_in_Europe_2004_2005.pdf

6. Grupa autora: Intelektualni kapital, Centar za intelektualni kapital, Zagreb, 2003. <http://www.cik-hr.com>

7. Novak, Branko; *Poslovne poteškoće i menadžment zaokreta trgovačkih društava*, Znanstvene rasprave o suvremenim financijskim temama, Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek, 2006., str. 129.-147.

8. Sajter, Domagoj; *Poslovna demografija i stečajevi u Europi i Hrvatskoj*, Znanstvene rasprave o suvremenim financijskim temama, Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek, 2006., str. 181.-200.

9. Statistica online, Statsoft Inc., <http://www.statsoft.com>

Domagoj Sajter, M. Sc.

REGIONAL INDICATION OF BANKRUPTCIES IN THE REPUBLIC OF CROATIA

Summary

The quantitative data of bankruptcy in Croatia are very inadequate and thus the statistical studies are exceptionally rare. The attempt to face this problem resulted in carrying out of the opinion poll that was sent to Commercial Courts in Croatia and this was the basis of the insight into the regular numerosity structure of bankruptcies in Croatia. After the specific inquiry, the data base statement was obtained from the Register of Companies of Commercial Courts in Croatia as well as the aggregate statistics of bankruptcies in Croatia.

The opinion poll results showed that more than a half of bankruptcies in Croatia (even to 74%) were opened in Zagreb region and Zagreb Commercial Court respectively. In the regional centres (Osijek, Rijeka, Split) there is a trend of decrease in opening of bankruptcies and an equalization trend in number of open and concluded bankruptcies.

The number of bankruptcies in certain region is supposed to be inversely linked to the indicators of economic development of this region (i.e. more cases are opened in the underdeveloped regions and vice versa). Giving up the complex regression due to explicit and inevitable statistical problems a simpler analysis was carried out. The matrix of correlation between the number of opened and concluded bankruptcies and development indicators was formed (GDP per capita; gross added value GAV per capita; unemployment rate; VAICTM – value added coefficient; average salary). Contrary to what was expected, the matrix of correlation showed that in average more bankruptcies are opened in the developed regions and that there is positive correlation between the number of opened bankruptcies and indicators of development.

Key words act of bankruptcy, regions, county, statistics, commercial court, development